

Павло Зернецький, Ганна Рябокони

АКСІОЛОГІЧНА ОСНОВА АРГУМЕНТАЦІЇ У БРИТАНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ МОВЛЕННІ (на матеріалі дебатів у Палаті громад британського парламенту)

Розглянуто проблему аргументації та зазначено її місце у структурі британського політичного мовлення на прикладі дебатів британського парламенту в Палаті громад. Викремлено чотири типи зацікавленої аудиторії британського парламенту та визначено особливості їх впливу на аксіологічні (ціннісні) акценти обговорення. На підставі якісного та кількісного аналізу суцільної вибірки стенографічних звітів обговорень у Палаті громад британського парламенту автори роблять висновок про аксіологічні пріоритети британського суспільства.

Ключові слова: аргументація, аксіологія, британський парламентський дискурс, зацікавлена аудиторія.

Постановка проблеми. Аргументація є вельми розповсюдженим явищем у сучасному світі, тому її принципи й норми вже набули статусу міждисциплінарної науки, що вивчає спосіб доведення певного положення до адресата з використанням логічних доводів, побудованих на раціональних або ірраціональних положеннях. Послідовність таких доводів покликана виробити або підсилити у протилежній стороні (аудиторії) підтримку позиції адресанта. Аргументація у політичному дискурсі посідає чи не найголовніше місце, адже майже вся царина політики ґрунтується на переконанні, доведенні та просуванні певних ідей. У цьому зв'язку актуальним видається торкнутися проблеми морального плюралізму в політичному дискурсі, що передбачає існування багатьох моральних цінностей і відображає різноманітні міркування, пов'язані з ними. Політичний плюралізм неминуче співвідноситься з проблемою політичного лібералізму або тоталітаризму, який передбачає певні обмеження свободи та волевиявлення громадян, щоб ті діяли відповідно до загальноприйнятої системи цінностей тієї чи іншої країни. Це, своєю чергою, спонукає до запитання, чи всі системи цінностей є рівноправними, а отже, мають право на існування і толерантне ставлення, чи толерантного ставлення заслуговують лише раціональні системи цінностей.

Крім того, філософська наука досі не дійшла однозначного критерію визначення цінностей, оскільки підходи до розуміння того, що є цінним, дещо різняться між собою і не завжди співвідносяться з поглядами на моральність. Найрозповсюдженіший підхід до розуміння цінності, "Goods approach to value" – цінність добра, стверджує, що цінним є те, що вважається хорошим і добрим, як от: дружба, свобода, мир, знання, краса і т. п. [13] (<http://plato.stanford.edu/entries/value-pluralism/>), втім ставлення до цього хорошого, доброго і прекрасного може бути неоднозначним як у різних народів, так і в різних соціальних класів у різні епохи. До прикладу, поміж ескімосів вітається знищення немічних та престарілих членів громади, у представників північнобразильського плем'я Яномамо цінується жорстокість і войовничість, а у Стародавньому Китаї канони краси вимагали від дівчат мати маленькі місяцеподібні ніжки, що спричиняло величезні незручності і страждання їхнім власникам.

Щодо політичних цінностей, то у сучасному суспільстві вітається демократичний устрій, право на свободу думки й волевиявлення, рівний доступ до соціальних благ. Це знаходить своє відображення в побудові британського політичного дискурсу, основною ареною якого виступають дебати у Палаті громад парламенту Великої Британії і де питання моральних цінностей і суспільних благ традиційно посідає чільне місце. Сповідуючи ліберальну позицію до плюралізму цінностей, дискурс Палати громад британського парламенту торкається загальновизнаних пріоритетів і реалій сучасного життя Великої Британії.

Аналіз наукових досліджень та публікацій. Проблема аргументації давно є предметом численних наукових досліджень у сфері філософії, політології, журналістики, правознавства і, звичайно, лінгвістики. Значний внесок у розроблення теоретичного підґрунтя та побудову термінологічної бази даного розділу науки внесли такі вчені, як Ф. ван Еемерен [12], А. Белова [2], І. Герасимова [5], П. Зернецький [2], К. Серажим [9], І. Ухванова-Шмигова [6].

Розглядаючи специфіку переконування саме у сфері політичної комунікації, К. Серажим під аргументацією розуміє сукупність форм та засобів апелювання комунікантів до різних категорій цінностей (емоційних, пізнавальних, етичних тощо) з метою переконання шляхом формування нового знання на основі вже відомих положень [9, с. 179]. Загалом, апеляція до цінностей є доволі поширеним прийомом у політичних кампаніях та промовах

політичних лідерів, що виправдовує залучення аксіології до дослідження аргументації у сукупності політичних дискурсів різних країн.

Засновником сучасної аксіології є німецький учений Роберт С. Хартман, якого було номіновано на Нобелівську премію за внесок у теорію виміру цінностей із застосуванням положень аксіології. Тепер математика цінностей уможливає визначення людських пріоритетів з точністю вимірювального приладу. Оскільки найбільш прийнятним є вважати цінності суб'єктивними й абстрактними, вони зрозумілі лише тим, хто знає певне значення, яке вкладається в кожну цінність. Наука аксіологія надає розв'язання цієї проблеми, сформувавши мірило, що може бути застосоване до цінності будь-якого плану. Математична і логічна структури концепції цінностей є підвалинами аксіології. Вона дає змогу вимірювати, як людина мислить і сприймає, а не що вона вкладає в те чи інше поняття цінності. Іншими словами, наука про цінності розповідає, на що люди звертають увагу, що є для них важливим і які до цього є упередження. Отже, аксіологія пояснює і вимірює процеси мислення, які формують людську поведінку.

Виокремлення не розв'язаних раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значний інтерес науковців до проблеми аргументації, вивчення її ціннісних характеристик, що обумовлюють вибір, стиль та частотність обговорення певних тем під час парламентських слухань, ще не знайшло достатнього висвітлення в останніх дослідженнях. Утім, уміння грамотно, обґрунтовано, дохідливо, а головне, ефективно доводити свою думку відіграє значну роль на політичній арені, а надто у парламенті як найвищому законодавчому зібранні. Потреба дослідження мовних прийомів переконання, які апелюють до ціннісних стандартів, притаманних тій чи іншій нації, є важливим кроком на шляху до розробки критеріїв ефективного аргументативного мовлення. Приклад застосування тактик і стратегій аксіологічного переконання західними парламентарями й розробка певних вимог до вітчизняного політичного мовлення обумовлює актуальність висвітлюваної теми і вимагає більш докладного дослідження й описання тактик аргументування та мовних прийомів, за допомогою яких вони досягаються.

Метою статті є дослідження особливостей побудови інтернет-опублікованого аргументативного дискурсу публічного політичного мовлення у Палаті громад парламенту Великої Британії, а саме, його аксіологічних характеристик, що диктуються та обумовлюються зацікавленою аудиторією цього типу дискурсу. Шляхом кількісного та тематичного аналізу суцільної вибірки текстів дебатів за період з 2009 по 2013 роки визначається частотність та популярність тем, що періодично повторюються в обговореннях, а отже, становлять постійний інтерес для широкої аудиторії, у такий спосіб демонструючи аксіологічні вектори суспільства.

Виклад основного матеріалу. Популярність теорії аргументації частково пояснюється широкими сферами її застосування у повсякденному житті, що підтверджується й тривалою історією існування цієї науки. Як відомо, вона започаткувалася ще за античних часів у надрах риторики (від гр. *rhētor* – оратор) – теорії красномовства, науки про правила та прийоми переконання [7, с. 384]. У сфері мовленнєвої діяльності, що ґрунтується на знанні риторики, виокремлюються доказ, дискусія та суперечка. На думку Аристотеля, у доказі мали бути задіяні лише істинні припущення, у той час як дискусія й суперечка могли містити припущення, що видавалися правдоподібними [1]. Звичайно, виокремлені види риторичної діяльності вирізнялися кінцевою метою: у дискусії було важливим досягти однастайності щодо обговорюваного питання, а під час суперечки за мету ставилася перемога над опонентом. Сучасна аргументаційна наука має на меті переконати слухача суттєвістю справи, фактичними й логічними підставами, вагомістю аргументів [5, с. 73], що висувуються під час доказу.

Під аргументацією також розуміють спосіб мислення, у процесі якого складається переконання в істинності тези (хибності антитези) й обґрунтовується необхідність її прийняття (або спростування). Зазвичай, такий процес має характер діалогу, під час якого аргументатор не лише обґрунтовує свою думку, а й спростовує думки, що їй суперечать з метою зробити опонента (й публіку) своїми одностайними, виробити у них прагнення керуватися думкою, що висловлюється під час процесу аргументації [14]. Розглянемо приклад такого діалогу, що торкається питання моральних і суспільних цінностей і розгортається у доволі запальний спосіб:

(1) *The Prime Minister (Mr David Cameron): We are listening to the advice of the man who produced the report for the last Labour Government. /.../The issue for the right hon. Gentleman is why he is in favour in opposition of things he never did in government. Some might call it opposition; some people might call it hypocrisy.*

Edward Miliband (Doncaster North) (Lab): I will tell the Prime Minister what hypocrisy is: it is saying that he will stop a £1 million bonus to Stephen Hester and then nodding it through /.../

Mr Speaker: Order. The Prime Minister will know that the use of the word hypocrisy in relation to an individual Member is not parliamentary. Before he begins his reply, I ask him to withdraw that term straight away.

The Prime Minister: I am very happy to do that, Mr Speaker. It is just that we are expected to listen to the people who presided over the biggest banking and financial disaster in our history and it is not as if they had nothing to do with it. One of them was the City Minister

and the other was sitting in the Treasury. I have to ask: who failed to regulate the banks? Labour. Who gave us the boom and bust? Labour. Who failed to fix the roof when the sun was shining? Labour. Who presided over these multi-million pound bonuses and did absolutely nothing? Labour.

<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201212/cmhansrd/cm120201/debtext/120201-0001.htm#12020160000001>

Цей уривок дискурсу є типовим відображенням способу ведення дебатів у Палаті громад парламенту Великої Британії. Торкаючись суспільно важливої теми (прозорості банківських операцій), опоненти – прем'єр-міністр від Партії консерваторів Девід Камерон і лейборист Едвард Мілібэнд – вступають у спір для виправдання дій своїх партій. Стверджуючи суспільно-політичну лінію консерваторів, прем'єр-міністр застосовує прийом наведення численних аргументів, підпорядкованих одній меті, – переконати аудиторію в неефективності політики лейбористів. Незважаючи на жорстку напругу дискусії, вона ведеться з дотриманням етикетних норм поведінки законодавчого зібрання. Іншим важливим моментом є етика цих дебатів; як видно з наведеного уривка, вживання слова (англ. *hypocrisy* – укр. “лицемірство” є недопустимим до іншого учасника дебатів, і спікер вимагає не вживати його у подальшій промові: *The Prime Minister will know that the use of the word hypocrisy in relation to an individual Member is not parliamentary. Before he begins his reply, I ask him to withdraw that term straight away* (укр. *Прем'єр-міністр має знати, що вживання слова лицемірство стосовно до члена парламенту не є нормою. Перед продовженням доповіді я прошу його негайно вилучити цей термін*). Етичний аспект простежується також і в мовленнєвому способі побудови висловлювання, а саме, у вживанні майбутнього часу *The Prime Minister will know*.

Оскільки у сфері політики багато осіб причетні до розв'язання ключових проблем, й аргументація вирізняється безпосередньою спрямованістю свого впливу на процес ухвалення рішень [9, с. 179]. Цілком логічно було б твердити, що політичний дискурс є однією з найважливіших сфер існування аргументації, коли правильно дібрані факти для апеляції до опонента, вдало розроблені стратегії побудови та ретельно розраховані кроки аргументації, що неминуче апелюють до різних категорій цінностей і можуть мати вирішальне значення у виробленні політичного курсу в окремо взятій країні й впливати на світовий політичний устрій. Оскільки політична промова реалізується як дія, за якою стоять широкі верстви суспільства (партії, рухи, організації), то й очікується високий ступінь її політичного впливу. Цей вплив певною мірою визначається рівнем медіалізованості промови. Політична комунікація може бути перед публікою за умов безпосереднього контакту між оратором та слухачами, а також опосередковано, під час трансляції засобами масової інформації. Спеціально призначені ЗМІ володіють своєю специфікою й додатковими параметрами впливу, що підлягають спеціальному розгляду. За допомогою засобів масової комунікації створюється додаткова аудиторія, на яку спрямовано мовленнєвий вплив, а використання широкого потенціалу технічних засобів стає вагомим чинником масового впливу [11, с. 178]. Значні відмінності також пов'язані з процесом аудіовізуального сприймання: людина, що знаходиться безпосередньо в залі (на мітингу), сприймає оратора крізь призму свого суб'єктивного сприйняття і під своїм кутом зору, майже не піддаючись таким розповсюдженим прийомам PR-маніпуляційного впливу, як навіювання, а саме: добором фактів, що посилюють або послаблюють висловлювання, подрібненням та терміновістю передавання матеріалів, дозуванням позитивних і негативних оцінок, багаторазовим повторенням інформаційного повідомлення, що навіюється, вибором моменту подачі інформації тощо [3, с. 110]. Ознайомлюючись зі стенографічними звітами парламентських дебатів, реципієнт отримує інформацію “з перших вуст” а отже, може сам передавати своє враження і формулювати думку про політичних лідерів і суспільні процеси. У той час як показ публічного виступу по телебаченню вже означає певний монтаж та інтерпретацію реальної події, розставлення додаткових акцентів. Варто зазначити, що інтернет-опублікований дискурс парламентських дебатів Великої Британії становить змішану модель подачі інформації. Як засіб масової комунікації, Інтернет уможливує ознайомлення найширших верств публіки з політичними питаннями, що підлягають обговоренню, виступаючи у такий спосіб у ролі першоджерела. Завдяки тому, що офіційний сайт британського парламенту представляє стенографічні версії всіх обговорень, що були наявні, реципієнти – представники різних зацікавлених аудиторій – ознайомлюються з інформацією, що була сказана адресантом, не будучи викривленою будь-яким іншим інтерпретатором.

Варто зазначити, що види аргументації різняться не тільки залежно від інституційної сфери її використання, а й від національної належності комунікантів. Система стилетворювальних рис по-різному реалізується в етнокультурних варіантах універсальної дії “переконання” відповідно до традицій та очікувань соціокультурних колективів [6, с. 33]. При цьому може надаватися перевага книжним, розмовним, офіційно-діловим або жаргонним елементам формування категорій дискурсу; автори можуть вдаватися до таких мовно-жанрових прийомів, як красномовство, стриманість, емоційність, логічність тощо.

Парламентські дебати, як приклад найвищого інституційного дискурсу у сфері політики, демонструють широкий спектр мовленнєвих засобів та мовно-стилістичних прийомів, якими зобов'язані володіти учасники слухань, як цього вимагає рівень обговорень.

Далі наведено типовий уривок дискурсу парламентських дебатів у Палаті громад парламенту Великої Британії. Мовний вишкіл учасників дебатів обумовлюється багатовіковою історією існування такої інституції влади, як британський парламент. Приклади демонструють зразки ритуалізованого мовлення – традиційних форм звертання та набору типових стилістичних маркерів, що їх вживають під час ведення дебатів:

(2) *My right hon. Friend, the hon. Lady/Gentleman.*

(3) *As ever, my hon. Friend speaks wisely and convincingly on behalf of his constituents.*

Усі проілюстровані стилістичні маркери – означувальні прикметники *right honorary* (англ. шановний) – є оціночними, крім самого звертання *Friend, Lady/Gentleman* (англ. друг, леді/джентльмен) і присвійного займенника *my*.

(4) *I am grateful to the Secretary of State for that answer.*

(5) *I am grateful to the hon. Gentleman for raising that issue.*

У загальноприйнятому форматі публічного політичного мовлення у Палаті громад британського парламенту під час надання слова учасникові обговорень велике значення відіграє вживання обставин способу дії та оціночних зіставних предикатів *grateful* (англ. вдячний), як у прикладах 4 і 5 або ідіом оціночного характеру *raises an important issue* (англ. піднімає важливе питання), приклад 5.

(6) *I congratulate the Minister on his appointment.*

(7) *I welcome the Secretary of State back from his paternity leave. He is looking fantastically well, considering that he is being woken every two hours of the night by bawling and screaming – but perhaps he is not returning the Prime Minister's calls these days.*

Доволі характерним для перебігу дебатів є вживання позитивних перформативів *welcome* (англ. вітаю) та *congratulate* (англ. поздоровляю). Пропонований уривок дискурсу розширений також оціночними висловлюваннями, що доповнюють перформатив.

Типовим способом початку промови є:

(8) *I beg to move, that the Bill be now read a Second time* (англ. Дозвольте представити законопроект на друге читання). Вживання перформативу *beg* (англ. благати) підкреслює ввічливе ставлення до аудиторії.

Уривок дискурсу в прикладі 9 ілюструє ввічливий наказ (ін'юнктив). Наказова форма пом'якшується посиленням на звичайний характер такого зауваження *usual* із ввічливим звертанням з оцінкою правильності дії *right hon. and hon. Members* (укр. вельмишановні члени), з нейтральним описом дії, що вони виконують *leaving the Chamber* (укр. залишаючи Палату). Тільки після цього висловлюється сам характер дії, який вони мають зробити *They should do so quickly and quietly* – покинути залу засідань швидко і тихо, з подальшим обґрунтуванням, чому саме так має відбуватися – *so that the rest of us can listen to the hon. Gentleman* (укр. так, щоб решта могла слухати шановного джентльмена) і закінчується подякою *exceptionally grateful* (укр. винятково вдячний) з уживанням прислівника, що означає найвищий ступінь ввічливості.

(9) *Mr Speaker: Order. Before the hon. Member for Middlesbrough South and East Cleveland (Tom Blenkinsop) presents his ten-minute rule motion, I issue my usual appeal to right hon. and hon. Members who are leaving the Chamber. They should do so quickly and quietly, so that the rest of us can listen to the hon. Gentleman. Perhaps he can move into view. [Interruption.] We are exceptionally grateful.*

<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201212/cmhansrd/cm120201/debtext/120201-0001.htm#1202016000000>

Особливості соціокультурного середовища для аргументації відображають ціннісну орієнтацію представників різних національностей. А Є. Трифонов зазначив, що “цінності, причому не лише традиційно визнані позитивні, а також негативні й нейтральні, є об'єктом вивчення аксіології” [10, с. 42]. Також він виокремлює аксіологічний аспект як один з п'яти головних аспектів аргументації. Серед інших складників цього процесу він виокремлює фактичний аспект, що відображає інформативність аргументів, *риторичний*, пов'язаний з формами та стилями мовленнєвого та емоційного впливу; *етичний*, що оцінює моральну прийнятність аргументів; і *логічний*, що організує аргументи в дедуктивний висновок. Варто зазначити, що домінування одного зі складників визначається конкретними комунікативними особливостями ситуації спілкування.

Спрямованість на цінності (моральні, особистісні, суспільні) є характерною рисою сучасних суспільних процесів, що спонукають до прищеплення цих цінностей іншим, досягаючи у такий спосіб аксіологічного консенсусу. Сучасний політичний простір налічує значну кількість ціннісних напрямків таких, як нейтралізм, фемінізм, комунізм, республіканський, екологічний тощо. За кожним з цих напрямків стоїть переконливий набір аргументів на користь того, що обстоювані ними цінності справді вагомі й більші за звичайні індивідуальні переваги. Такі цінності задають різноманітні сторони повного людського життя. При цьому вони не можуть розглядатися як а priori упорядкований та ієрархований аксіологічний простір [8, с. 8]. Більшість із цих ціннісних напрямків присутні у щоденних обговореннях британського парламенту, як це видно із запитань парламентарів до прем'єр-міністра або членів його кабінету.

Як свідчать стенографічні звіти щоденних обговорень у Палаті громад британського парламенту, теми внутрішньої політики є пріоритетними у щоденних обговореннях, що демонструє аксіологічний вектор – турботу парламенту й уряду про добробут населення. Найчастіше, як видно з наведених нижче уривків стенографічних звітів, звучать теми, проілюстровані прикладами 10–16:

ВНУТРІШНЯ ПОЛІТИКА: Захист мало захищених верств населення

(10) *Alex Cunningham (Stockton North) (Lab): What recent assessment he has made of the provision of food aid in the UK.*

The Parliamentary Under-Secretary of State for Environment, Food and Rural Affairs (George Eustice): The provision of food aid ranges from small, local provision to regional and national schemes. /.../.

Alex Cunningham: I congratulate the Minister on his appointment. In the past year, several new food banks have been opened in my constituency and the neighbouring constituency /.../, which states that the number of people relying on food banks has gone up from 41,000 to 350,000 since this Government came to power. What does the Minister think has caused that explosion in demand?

George Eustice: There are a number of complicated reasons for those changes and nobody is quite sure. That is one of the reasons we commissioned this report. The use of food banks has been going up for some time, and it also increased dramatically under the previous Government. This is a good example of the big society in action, and we are seeing some good organisations stepping up to help people.

Andrew Bridgen (North West Leicestershire) (Con): Does my hon. Friend agree that the provision of food banks in this country should be seen in the light of the tenfold increase in food banks under the previous Government, /.../?

George Eustice: My hon. Friend makes a good point, and we must recognise that if we want to tackle poverty we must help people get back into work and off benefits. That is one reason why the Government's welfare reforms are so important.

<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201314/cmhansrd/cm131010/debtext/131010-0001.htm#13101061000010>

Приклад (10) наводить уривок обговорення, присвяченого організації пунктів харчування для бездомних та мало захищених. Помітні риси традиційного міжпартійного протистояння лейбористів та консерваторів: *the number of people relying on food banks has gone up from 41,000 to 350,000 since this Government came to power* (укр. кількість людей, що покладаються на банки продовольства, зростає від 41 тис. до 350 тис. з того часу, як цей уряд прийшов до влади), зазначає представник Партії лейбористів, на що міністр від Партії консерваторів відповідає: *The use of food banks has been going up for some time, and it also increased dramatically under the previous Government* (англ. Використання банків продовольства зросло протягом певного часу і значно підвищилося за час попереднього уряду). Цю дискусію міністр підсумовує обґрунтуванням необхідності реформ, запропонованих його урядом: *That is one reason why the Government's welfare reforms are so important* (англ. Це єдина причина, чому реформи уряду на підвищення добробуту є такими важливими).

Боротьба зі злочинністю

(11) *Dr Phillip Lee (Bracknell) (Con): What assessment she has made of the latest crime figures.*

The Secretary of State for the Home Department (Mrs Theresa May): Our police reforms are working and crime is falling. Recorded crime has fallen by more than 10 % under this Government, and the independent crime survey shows that crime has more than halved since its peak in 1995.

<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201314/cmhansrd/cm131028/debtext/131028-0001.htm#1310285000012>

Безпосередній повтор дієслова *to fall* (укр. скорочуватись) у функції предикатів першого і другого речень та використання гіпоніму *to halve* (укр. зменшитися наполовину) в третьому реченні вказують на емоційність всього мовленнєвого ходу в прикладі (11), покликаною зміцнити впевненість зацікавленої аудиторії в ефективності державної політики боротьби зі злочинністю.

Захист прав інвалідів

Поряд з економічними питаннями, які переважають у дискурсі британських парламентських дебатів і демонструють зацікавленість правлячої верхівки у добробуті своїх співгромадян, питання захисту прав людини також займають чільне місце в обговореннях. У прикладі 12 йдеться про забезпечення не лише прав інвалідів на рівні елементарних потреб, а й гарантію гідного до них ставлення: *to ensure that appropriate levels of privacy are provided* (англ. переконатися, що стосовно інвалідів дотримується відповідний рівень конфіденційності), *should not end their right to travel* (англ. це не повинно обмежувати їхнє право мандрувати), *nor should it end their right to be treated with dignity* (англ. це також не повинно позбавляти їх права отримувати гідне ставлення до себе).

(12) *Tom Blenkinsop (Middlesbrough South and East Cleveland) (Lab): I beg to move, That leave be given to bring in a Bill to require security search arrangements at airports to*

ensure that appropriate levels of privacy are provided for people with disabilities; and for connected purposes.

The Bill would require Her Majesty's Government to take measures to ensure that the dignity of stoma bag users and other disabled people is protected at airport security checkpoints throughout the United Kingdom and the European Union.

Many people who face life-threatening health conditions such as bowel and bladder cancer and Crohn's disease must undergo surgery, such as colostomies and urostomies. Such surgery should not end their right to travel, whether it be for business, for pleasure or to see friends and family, nor should it end their right to be treated with dignity while doing so. Unfortunately, that is what often occurs.

<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201212/cmhansrd/cm120201/debtext/120201-0001.htm#12020160000001>

Приклади 12 і 13 демонструють вживання розширених оцінно-аргументаційних комплексів предикатів з модальними дієслівними словосполученнями зі змістом ідеології відкритого суспільства для обстоювання соціальних проєктів.

Захист дітей під час користування Інтернетом

(13) Mr Barry Sheerman (Huddersfield) (Lab/Co-op): What steps he is taking to protect children online; and if he will make a statement.

The Parliamentary Under-Secretary of State for Culture, Olympics, Media and Sport (Mr Edward Vaizey): The previous Government set up the UK Council for Child Internet Safety, which works very well in bringing together industry stakeholders to promote the safety of children online. This week we had safer internet day, and UKCCIS launched its advice on child internet safety. I am also delighted by the industry agreement to introduce active choice controls on websites.

<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201212/cmhansrd/cm120209/debtext/120209-0001.htm#12020952000033>

У прикладі (13) вжиті предикати з оціночною обставиною дії *which works very well in bringing together industry stakeholders to promote the safety of children online* (англ. який дуже добре працює над дотриманням безпеки дітей у режимі онлайн), а також перформативи вдячності *I am also delighted* (укр. я також задоволений).

Охорона здоров'я

(14) Mr Barry Sheerman (Huddersfield) (Lab/Co-op): When he expects bovine tuberculosis in England to have been eradicated.

The Secretary of State for Environment, Food and Rural Affairs (Mr Owen Paterson): The answer to the question from the hon. Member for Huddersfield (Mr Sheerman) is that the Government have recently completed their consultation on a draft strategy for achieving officially bovine TB-free status for the whole of England in 25 years.

Mr Sheerman: The truth is that the cull is incompetent – it has been described as such by the lord mayor of Oxford, and the whole May family, including Brian May, say that it is a disaster – but we should not ignore the fact that what is being done to badgers in the west country is morally reprehensible. It is ineffective and inefficient, and ignores scientific opinion. Why does the Secretary of State not resign?

<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201314/cmhansrd/cm131010/debtext/131010-0001.htm#13101061000010>

В уривку дискурсу, проілюстрованому прикладом (14), йдеться про викорінення тваринного туберкульозу у Великій Британії. Вживається пряма негативна оцінка слів державного секретаря охорони навколишнього середовища, продовольства та сільського господарства: *the cull is incompetent* (укр. *вибірка є некомпетентною*), з посиланням на об'єктивну інформацію від достовірних джерел: *it has been described as such by the lord mayor of Oxford, and the whole May family, including Brian May, say that it is a disaster* (укр. *такою її представив лорд мер Оксфорда і вся сім'я Меї, включаючи Браїана Мея, який сказав, що це катастрофа*). Наступна частина мовленнєвого ходу напряму торкається моральних цінностей у сфері захисту прав тварин: *but we should not ignore the fact that what is being done to badgers in the west country is morally reprehensible. It is ineffective and inefficient, and ignores scientific opinion* (укр. *але не можна ігнорувати той факт, що те, що було зроблено з бабаками на заході країни, є морально осудливим. Це неефективно, нераціонально й ігнорує наукову думку*). Закінчується висловлювання непрямым директивом, звучання якого значно пом'якшено завдяки вживанню питальної конструкції: *Why does the Secretary of State not resign?* (укр. *Чому держсекретар не подасть у відставку?*). Загалом мовленнєвий хід підпорядкований загальній меті – декларувати моральні цінності зацікавленій аудиторії, яка, своєю чергою, вимагає, щоб такі питання розглядалися в парламентських дебатах.

МОВИЗНАВСТВО

Відповідальне утримання собак

(15) Mr David Amess (Southend West) (Con): What steps he is taking to encourage responsible dog ownership.

The Parliamentary Under-Secretary of State for Environment, Food and Rural Affairs (George Eustice): We have a robust package of measures to tackle irresponsible dog ownership and improve public safety. New powers will allow local authorities and the police to deal flexibly with local dog issues. There will be new legal protection against dog attacks on private property and stiffer penalties for those who let their dogs kill or injure someone.

Mr Amess: I congratulate my hon. Friend on his appointment. With my rescue pugs, Bo and Lily, about to take part in the Westminster dog of the year show, does my hon. Friend agree that I will be responsible for their behaviour – may God help me – just as all dog owners are responsible for the behaviour of their own dogs?

George Eustice: May I wish Bo and Lily the very best of luck in the Westminster dog of the year competition? I was told by my hon. Friend the Member for Enfield, Southgate (Mr Burrowes) earlier that his own dog, Cholmeley, will be there offering competition.

My hon. Friend the Member for Southend West (Mr Amess) makes a very good point. I had a rescue dog – a border collie called Mono, and these dogs make for loving and dedicated companions. My hon. Friend is absolutely right that getting responsible dog owners is the way to get good dog behaviour.

<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201314/cmhansrd/cm131010/debtext/131010-0001.htm#13101061000010>

Проблема відповідального утримання собак у прикладі (15) обговорюється з крайнім ступенем емоційності і, відповідно, оцінності. Уже в першому реченні застосовуються емотивно забарвлені слова та словосполучення: *robust package of measures* (укр. тут: *безапеляційний пакет дій*), *to tackle irresponsible dog ownership and improve public safety* (укр. *щоб подолати безвідповідальне утримання собак і поліпшити громадську безпеку*), позитивно орієнтованих щодо пропонуванних дій парламенту і негативно щодо порушників правил утримання тварин. У наступній частині мовленнєвого ходу Джорж Юстіс, віце-секретар з охорони навколишнього середовища, продовольства та сільського господарства оголошує про всі вигоди нового закону, а саме: новий правовий захист проти нападів собак на приватну власність і більш жорсткі покарання для тих, чиї собаки спричинили смерть або поранення.

Значна частина мовленнєвої взаємодії присвячена традиційно важливому для британців питанню домашніх улюбленців. Розповідаючи про своїх врятованих домашніх собак, Девід Амес зазначає, що вони братимуть участь у шоу “Собака року” і заявляє у традиційно прийнятій квеситивній формі, що він сам має нести відповідальність за поведінку своїх собак так само, як і інші власники: *does my hon. Friend agree that I will be responsible for their behaviour – may God help me – just as all dog owners are responsible for the behaviour of their own dogs?* (укр. *чи погоджується мій вельмишановний друг, що я відповідатиму за їх поведінку – з Божою допомогою – як і всі власники собак мають відповідати за поведінку своїх собак?*)

Боротьба з браконьєрством

(16) Stephen Mosley (City of Chester) (Con): Poaching in some parts of Africa is getting so bad that Tanzanian Minister Khamis Kagasbeki has called for a shoot-to-kill policy to deal with poachers, following the loss of half of Tanzania's elephants in the past three years. On current trends, it is estimated that the African elephant will be extinct in the wild by 2025. What action are the Government taking to tackle the illegal trade in endangered species?

The Secretary of State for Environment, Food and Rural Affairs (Mr Owen Paterson): I am grateful to my hon. Friend for raising this shocking issue, on which he is absolutely right. The problem is even worse in respect of rhinoceroses; we lose one every 11 hours. So this Government are taking a world lead. We are calling a conference on 13 February next year, and we intend to co-ordinate world action—with western countries, with the countries where these animals live and with the countries where there is significant demand—before these iconic species become extinct.

<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201314/cmhansrd/cm131010/debtext/131010-0001.htm#13101061000010>

Приклад (16) демонструє обговорення питання боротьби з браконьєрством в Африці: *Poaching in some parts of Africa is getting so bad that Tanzanian Minister Khamis Kagasbeki has called for a shoot-to-kill policy to deal with poachers* (укр. *браконьєрство в деяких частинах Африки сягнуло такого рівня, що танзанійський міністр оголосив політику відстрілу браконьєрів*). Уся проблематика екологічних питань, зважаючи на її виняткову важливість, зазвичай змальовується у дуже емоційний спосіб: *I am grateful to my hon. Friend for raising this shocking issue, on which he is absolutely right* (укр. *я вдячний вельмишановному другові за підняття цього шокового питання, з приводу якого він має повну рацію*).

ЕКОНОМІКА: Створення робочих місць для молоді

(17) Andrew Gwynne (Denton and Reddish) (Lab): The policy was announced at this year's Labour party conference by the shadow Business Secretary, my hon. Friend the Member

for Streatham (Mr Umunna), and I am extremely pleased to see him here today supporting the Bill. /.../ My right hon. Friend the Leader of the Opposition has also said that if a company wants a major Government contract, it "must provide apprenticeships for the next generation."

Bob Stewart (Beckenham) (Con): I suppose the hon. Gentleman also accepts that it is sometimes difficult for a small company, consisting of fewer than 10 people, to have a formal apprenticeship scheme. In such cases, we might be talking about giving a job rather than having a formal apprenticeship scheme.

Andrew Gwynne: That is absolutely right. The Bill is not prescriptive and it relates to public procurement contracts in excess of £1 million, so the local public body "may" seek a commitment to skills training or apprenticeships as part of a contract. That can be carried out through a variety of means –

Bob Stewart: For a young person –

Andrew Gwynne: For a young person. That can be carried out in a variety of ways, one of which the hon. Gentleman outlined.

<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201314/cmhansrd/cm131101/debtext/131101-0001.htm#13110151000002>

На відміну від прикладу (10), що демонструє протистояння лейбористів і консерваторів, обговорення у прикладі (17) ілюструє згоду з приводу принципових питань, стверджуючи таким чином спосіб ведення дебатів у країні зрілої демократії. Також вживаються традиційні ввічливі звертання *My right hon. Friend the Leader of the Opposition* (укр. Мій вельмишановний друг лідер Опозиції), *the hon. Gentleman* (англ. вельмишановний джентльмен) та оціночні висловлювання *I am extremely pleased to see him here today supporting the Bill* (укр. Мені надзвичайно приємно бачити його тут з підтримкою законопроекту), *That is absolutely right* (укр. це абсолютно правильно). На підкреслення консенсусу вживається тактика "залучення до згоди": *I suppose the hon. Gentleman also accepts* (укр. Я сподіваюся, вельмишановний джентльмен погоджується).

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА: Війна в Сирії

(18) The Prime Minister (Mr David Cameron): I beg to move, That this House: Deplores the use of chemical weapons in Syria on 21 August 2013 by the Assad regime, which caused hundreds of deaths and thousands of injuries of Syrian civilians;

Recalls the importance of upholding the worldwide prohibition on the use of chemical weapons under international law;

Agrees that a strong humanitarian response is required from the international community and that this may, if necessary, require military action that is legal, proportionate and focused on saving lives by preventing and deterring further use of Syria's chemical weapons;

Notes the failure of the United Nations Security Council over the last two years to take united action in response to the Syrian crisis;

<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201314/cmhansrd/cm130829/debtext/130829-0001.htm#1308298000001>

Зовнішньополітичний парламентський дискурс організується як найбільш об'єктивний, оціночно-нейтральний, утім доволі емоційний, як це ілюструє приклад (18). Мовленнєві ходи будуються за просторово-часовими схемами міжпропозиційної побудови їх змісту, оціночні смисли всіяко унікаються, натомість наголошується на поняттях безпеки, людяності й взаємодопомоги: *I beg to move, That this House:*

Deplores the use of chemical weapons in Syria (укр. Я прошу, щоб Палата засудила використання хімічної зброї в Сирії).

Recalls the importance of upholding the worldwide prohibition on the use of chemical weapons (укр. Згадала про важливість впровадження міжнародної заборони на використання хімічної зброї).

Agrees that a strong humanitarian response is required (укр. Погодилася, що потрібна значна гуманітарна підтримка) /.../, *require military action that is legal, proportionate and focused on saving lives by preventing and deterring further use of Syria's chemical weapons* (укр. потрібні військові дії, але законні, пропорційні і сфокусовані на збереженні життя й попередженні подальшого використання Сирією хімічної зброї). Як і в інших численних випадках, таке ведення дискурсу, з одного боку, вимагається зацікавленою аудиторією, а з другого – задовольняє її потреби.

Справам зовнішньої політики приділяють чільне місце у щоденних дебатах у Палаті громад, утім питома вага цих питань становить близько чверті всіх обговорень.

Висновки. Британський парламентський дискурс є унікальним типом дискурсу, в якому присутні зі своїми властивими інтересами чотири типи аудиторії: 1) аудиторія британського парламенту, що передбачає фіксовану роль спікера та змінні комунікативні ролі парламентарів, які можуть виступати у ролі мовців і аудиторії; 2) аудиторія запрошених мовців (члени уряду, прем'єр-міністр); 3) аудиторія виборців, що цікавляться перебігом парламентських дебатів; 4) аудиторія міжнародної інтернет-спільноти.

Взаємодія аудиторії та учасників дебатів, з одного боку, здійснюється за взаємонаправленими векторами – всі обговорювані моменти становлять інтерес для суспільства, а отже, диктуються парламентарями, з другого – стимулюється для суспільної практики

з боку парламентарів. Отже, наявність чотирьох типів аудиторії зацікавленої спільноти обумовлює складний спектр аксіологічних унісонів, досягненню яких сприяє британський парламентський дискурс.

Таким чином, на підставі аналізу суцільної вибірки стенографічних звітів щоденних дебатів британського парламенту стверджуємо, що до тем, які становлять інтерес для британських парламентарів, і, відповідно, аудиторії, належать:

1. внутрішня політика – 74 %, з них:
 - 1.1. захист прав людини: 31 %
 - 1.1.1. охорона здоров'я (17 %)
 - 1.1.2. захист дітей під час користування Інтернетом (5 %)
 - 1.1.3. захист прав інвалідів (5 %)
 - 1.1.4. захист прав вкладників (4 %)
 - 1.2. боротьба зі злочинністю – 7 %
 - 1.3. екологічні питання – 10 %
 - 1.3.1. відповідальне утримання собак (6 %)
 - 1.3.2. боротьба з браконьєрством (4 %)
 - 1.4. економіка – 14 %
 - 1.4.1. створення робочих місць для молоді
 - 1.5. питання культури – 19 %
 - 1.5.1. освіта і наука (7 %)
 - 1.5.2. медицина (6 %)
 - 1.5.3. спорт (3 %)
 - 1.5.4. збереження пам'яток старовини (3 %)
2. зовнішня політика – 26 %
 - 2.1. взаємини з Євросоюзом (19 %)
 - 2.2. надання допомоги країнам, що розвиваються (4 %)
 - 2.3. війна в Сирії (3 %).

Учасники британського парламентського дискурсу в своєму публічному мовленні будують повідомлення, орієнтуючись на адресатів, і використовують набір мовленнєвих прийомів, щоб зробити виступи зрозумілими та цікавими для аудиторії, залучаючи теми, що традиційно становлять аксіологічний каркас британського суспільства.

Література

1. Агапов Е. П. К вопросу о соотношении логики и теории аргументации / Е. П. Агапов, Л. П. Пендюрина // Материалы секции "Логика и теория аргументации" VII Общероссийской научной конференции "Современная логика: проблемы теории, истории и применения в науке". — Санкт-Петербург, 20–22 июня 2002.
2. Белова А. Д. Лингвистические аспекты аргументации (на материале современного английского языка) / А. Д. Белова / Киевский ун-т им. Тараса Шевченка / А. И. Чередниченко (отв. ред.). — К., 1997. — 311 с.
3. Зернецька О., П. Зернецький. PR-маніпуляційний вплив: комунікативна теорія і практика / О. Зернецька, П. Зернецький // Політичний менеджмент. — 2003. — № 3, — С. 101–113.
4. Зернецький П. В. Речевое общение на английском языке / П. В. Зернецький. — К.: Либідь, 1992. — 143 с.
5. Герасимова И. А. Аргументация как методология убеждения / И. А. Герасимова, М. М. Новоселов // Вопросы философии. — 2003. — № 10. — С. 73–84.
6. Методология исследования политического дискурса: актуальные проблемы содержательного анализа общественно-политических текстов. — Минск : БГУ, 2000. — Вып. 2. — 479 с.
7. Никитин С. А. Риторика / С. Никитин // Социальная философия: Словарь / В. Е. Кемеров, Т. Х. Керимов (сост. и общ. ред.). — Москва : Академический Проект, 2003. — С. 384–392.
8. Прокофьев А. В. Место и характер моральных аргументов в политической практике / А. В. Прокофьев // Этическая мысль. — Вып. 4. — Москва : ИФ РАН, 2003. — С. 8.
9. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність: [На матеріалах сучасної української публіцистики] : монографія / за ред. В. Різуна / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2002. — 392 с.
10. Трифонов Е. В. Психофизиология человека. — 2000.
11. Юдина Т. Дискурсивное пространство политической речи / Т. Юдина // Сборник науч. трудов "Актуальные проблемы теории коммуникации", Санкт-Петербург : Изд-во СПбГПУ, 2004. — С. 172–185.
12. Eemeren F.H. van. Argumentation: an overview of the theoretical approaches and research themes // Argumentation, Interpretation, Rhetoric. Online Journal. Issue 2. — 2002. — Режим доступу : http://www.argumentation.spb.ru/2002_1/papers/1_2002p4.html; 7.07.04.
13. <http://plato.stanford.edu/entries/value-pluralism/>
14. <http://humanus.site3k.net/logic/alt/ chaptr14.html>

The article gives general survey of the problem of argumentation and emphasis its place in the structure of British political speaking on the example of the debates in the Houses of Commons of the British Parliament. The authors distinguish four types of interested audience of the British Parliament and determine the peculiarities of their influence on the axiological (value) accents of debates. On the basis of qualitative and quantitative analysis of Written Ministerial Statements of daily debates in the Houses of Commons the authors arrive at the conclusion of axiological priorities of the British society in general.

Key words: *argumentation, axiology, British Parliamentary discourse, interested audience*